

Poratna obnova brodova za prijevoz banana

Kap. Lujo Šoletić

Svjetska trgovina bananama upotrebljava relativno malen broj brodova, otprilike 150, ali oni imaju veliko značenje, posebno za Sjedinjene države, Francusku, Britaniju i Norvešku.

Brodovi — bananieri posebne su konstrukcije sa rashladnim uređajima i brzinom, karakterističnom za tu trgovinu.

Mnogi od njih jesu ili mogu biti preuređeni za prijevoz ostalog voća, kao što su to na primjer američki, ili pak za prijevoz ribe, poput norveških. Francuska Compagnie Generale Transatlantique nedavno je na domaćim brodogradilištima naručila tri nova bananiera, svaki po 5.200 brt, ali različite konstrukcije. Već otprije, za francuski se račun nalazi u gradnji bananier »Koufra« od 4.400 brt i »Camite«, koji se gradi za račun jednog engleskog društva. Tako će se bananierska flota za kratko vrijeme povećati za 5 modernih jedinica.

Za Evropu banana kao voće počinje biti značajnije unazad jednog stoljeća, ali stvarni razvoj trgovine ovim plodom započinje tek pred pedeset godina, kad je bio u tu službu stavljen prvi brod snabdjeven ventilacionim i rashladnim uređajem. Tako je bila stvorena jedna nova vrst broda, koja je na neobičan način pomogla uzgajajima banana i raširila ovo voće ispočetka tek na manje burze poljoprivrednim proizvodima.

Upravo prije izbijanja Prvog svjetskog rata bananierska se flota počela naglo povećavati, ali početak neprijateljstva zaustavio je ovaj napredak. Većina brzih bananiera bila je rekvirirana i upotrebljena kao pomoćni ratni brodovi, te su stoga njihovi gubici bili teški. U 1919. započela je obnova ove flote i kao rezultat tehničkih iskustava, stečenih tokom rata, kao na primjer, o diesel-pogonu, većini brzini i boljim rashladnim uređajima, novi su brodovi imali velike prednosti pred svojim pretečama. Tada je rat po drugi put prekinuo trgovinu bananama i bananieri su ponovno platili danak. Oni njemački potpuno su iščezli zbog ratnih gubitaka i poratnih reparacija, a britanski i francuski više su nego decimirani. Godine 1945. Britanci su imali samo 7 jedinica od 21, koliko su imali godine 1939. Godine 1930. posjedovali su 30 bananiera, ali su u međuvremenu prodali ili pregradili 9 jedinica. Na početku rata Francuzi su imali 26 jedinica, s ukupno 87.819 brt, sa prosječnom starosti 10 godina i najmodernijom opremom. Samo 9 ovih jedinica preživjelo je rat, a neke od njih uz teško oštećenje.

Nedavno je njemačka revija »Obst und Gemüse« dala prikaz trgovine bananama od godine 1900. na ovamo. Po tom prikazu na čelu ove trgovine nalazi se SAD s ukupnom tonažom svoje bananierske flote od 161.064 brt. Ona obuhvaća samo 28 jedinica pod zvjezdanom zastavom, dok ostale američke jedinice operiraju pod stranim zastavama, kao na primjer, panamskom, hondu-

raškom i t. d. Iz guatemalskog slučaja poznata United fruit compania raspolaže s 26 bananiera s ukupno 200.000 brt, od kojih su samo neki registrirani u SAD. Daljnjih 30 brodova može biti upotrebljeno u bananskoj trgovini, ako ih se za nju rekvirira.

Prošle godine Francuska i Britanija imale su gotovo jednaku tonažu svoje bananierske flote. Prva je imala 89.578, a potonja 89.683 brt bananiera. U broju brodova vodi Francuska sa 25 prema 16. Dapače, ona po broju jedinica zauzima drugo mjesto iza SAD, a ispred Britanije.

Prije posljednjega rata Britanija je imala 21 jedinicu, ali još nije nadoknadila svoje ratne gubitke. Ovo veoma začuđuje, ako se ima u vidu koliko je prije rata bila razvijena britanska trgovina s bananskim proizvodnim područjima. Ovo se može objasniti i teškoćama, s kojima se borila laburistička vlada, da uravnoteži platežnu bilancu nakon rata, što se odrazilo i na uvoz banana. Sada, kad su od početka prošle godine uvozna ograničenja ukinuta, uvoz je porastao.

Obnova francuske bananierske flote, obzirom na ratne gubitke, veoma je znatna. Danas ova zemlja ima 26 jedinica, a jedna se gradi. Njihova brzina varira između 13 i 17 milja. Potonju brzinu ima brod »Kadoura« poduzeća »Chargeurs Reunit« i njega jedino nadmašuju najbolji brodovi američke United fruit kompanije, te nekoliko švedskih jedinica. Compagnie General Transatlantique i Chargeurs Reunit glavna su francuska poduzeća u bananskoj trgovini.

Četvrto mjesto zauzima Norveška sa 64.623 brt i 22 jedinice. Njeni su brodovi vrlo moderni, a samo su tri izgrađeni prije 1940., dok ih je 15 kompletirano nakon rata. Pet od ovih upotrebljavaju se za prijevoz ribe, ali njihovi rashladni zračni uređaji podesni su za prijevoz banana. Na petom se mjestu nalazi Honduras s 12 bananiera, čija tonaža iznosi ukupno 51.438 brt, a predstavljaju je brodovi United Fruit compagnie. Šesto mjesto drži Švedska, koja ima 14 brodova s 50.777 brt, od kojih su 13 građeni između 1946. i 1953. Danska ima 8 brodova s 26.100 brt. Četiri od njih građeni su nakon 1945. Sedam od ovih jedinica pripadaju brodovlasniku Lauritzenu. Italija danas ima 9 brodova s 25.986 brt. Njemačka ima 8 jedinica s 23.305 brt, od kojih je samo jedna građena prije 1945. godine. Dalje slijede Panama s tri broda i ukupno 10.710 tona, te najzad Belgija s jednim bananierom od 3.079 brt.

U poredbi s predratnim stanjem vidi se, da je svjetska bananierska flota porasla po broju brodova, tonaži i kapacitetu. Sve se čini, da će se daljnji razvoj u raznim zemljama lagano nastaviti u bliskoj budućnosti, sve dok potražnja i ponuda ne budu uravnotežene. U daljnjoj budućnosti ekonomska obnova Evrope mogla bi pridonijeti povoljnom razvoju trgovine ovim voćem.